

Vinczi Réka

AZ IMITATIO CHRISTI EGY ISMERETLEN FORDÍTÁS-TÖREDÉKE

Magyarországon a De Imitatione Christi megjelenése a 16. század első évtizedeiben kódexekben jelentkezik. Ezek a XV. század legvégén, a humanista udvari kultúra megjelenésével párhuzamosan keletkezettek. Összességében a ferencesekhez és klarisszákhoz köthető kódexekről van szó.¹ Az Imitatio következő tíz részletét tartalmazzák: I, 1, 2, 22, 23, 24; II, 1, 10, III, 3, 6; IV, 1. A legkedveltebb, legtöbbet idézett rész az I, 23-as, halálról szóló elmélkedés.

A 16. század folyamán nincsen nyomtatott kiadás. A Kempis Imitatio-fordítások a 16. század végétől vesznek nálunk nagy lendületet a katolikus megújulásnak köszönhetően. Az első teljes magyar fordítások Vásárhelyi Gergely és Pázmány Péter tollából születtek meg. Vásárhelyi Gergely 1594-ben már készen volt a fordítással, de ez nem jelent meg nyomtatásban, 1622-ben került a nyilvánosság elé valószínűleg egy újabb fordítása. Tőle függetlenül két évvel később, 1624-ben jelentette meg Pázmány Péter a maga munkáját. Évtizedeken át csak a Pázmány által fordított Krisztus követésével lehet találkozni.²

¹ Ezek a következők: Lobkowitz-kódex – 1514; Lázár-kódex – XVI. század eleje; Debreceni-kódex – valószínűleg 1519-ben másolták az óbudai klarisszákknak; Nádor-kódex – 1518 körüli; Weszprémi-kódex – XVI. század első negyede; Bod-kódex – XVI század első fele; Guary-kódex – XV. század vége. Sarbak Gábor a különböző szerzetesrendek vizsgálatával kísérli meg kimutatni a devotio moderna hatását a magyarországi szerzetesi irodalomban; ezek alapján, bár használják és másolják, a ferencesek rendi magatartására és életvitelére nincs különösebb hatással az *Imitatio*. Ezzel szemben a pálos rend kapcsán Tarnai Andor kutatásaira is nagymértékben támaszkodva a következőt állítja Sarbak: „A rend általános perjele, Gyöngyösi Gergely által írt rendtörténeti munkában (*Vites Fratrum*) a fellelhető momentumok alapján, „... biztos, hogy a Devotio moderna spiritualitása határozta meg a pálos rend életét.” A következő három tényező válik ugyanis hangsúlyossá: az egyes rendi személyiségek kapcsán a belső élet megújításának vágya, a könyvek és tanulás helyett az olvasás és házimunka szorgalmazása, és végül a devotus terminológia jelenléte. Vö. Gábor SARBAK, *Die devotio moderna in Ungarn = Die „Neue Frömmigkeit“ in Europa im Spätmittelalter*, Hrsg. Marek DERWICH, 2000 (Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte, 205), 249–265. (Megköszönöm Sarbak Gábornak a rendelkezésemre bocsátott magyar variánst.)

² Ismert még egy kéziratban maradt kísérlet a XVIII. századból, amiről a pálosrendi szerzetes tudósít, ld. SZENTGÁLY Ágost Benedek, *Kempis Tamásnak Jézus követéséről 4 könyvei*, A Csornai Premontrai Rendi Kanonokrendi Szent-Norbert Gimnázium 1934-35. évi Értesítője, Szombathely, 40.

A kézirat

Az alábbiakban a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár református anyagának egy ismeretlen töredékes kézirat fordítását mutatjuk be.³ A kötetben ez az egyetlen szöveg, a lapok mintegy egyharmada üresen maradt. Az előzéklapon, illetve hátul közel egykorú kiadásjegyzék van. A hátulsó lapon levő kézírás a szöveg írójával azonosnak látszik, az előzéklap írása más kéznek tulajdonítható. A kézirat a *De Imitatione Christi* első könyvének részleges magyar fordítása. A fordítás szerzője nincs feltüntetve. Nincs címe, és alcím nélkül indul a főszöveg is. A kézirat a huszonötödik rész előtt félbeszakad. Üres lapok és a huszonötödik rész áthúzott címe vannak még meg, szándékot mutatva a folytatásra. A lapok ceruzával számozottak.

A kézírás és a helyesírás alapján a kézirat a XVIII. század második feléből származhat. A főszövegben több saját javítás is előfordul. Az íráskép, főként az első oldalakon tiszta, rendezett, kevés javítással, és a későbbiekben is tapasztalható a szöveg letisztázottságára való törekvés. A szövegben helyenként más kéz javításai is láthatóak, ez a kézírás lényegesen iskolázottabbnak tűnik. A javító először inkább csak a lap szélén tesz megjegyzéseket, majd egyre gyakrabban a szövegtestben is. Fordításai többnyire pontosabbak (stilizál, szinonimákat keres az eredeti kifejezések helyett).

A fordításról a latinnal való összevetés fényében

A szövegben mind az írásképet, mind pedig a fordítás könnyedségét illetően hullámzások figyelhetőek meg. A főszöveg írója nem veszi figyelembe a latin nyelvtani sajátosságokat, és többnyire megmarad annak kötöttségei között, érezhetően nem tud szabadulni a berögződött latinos fordulatoktól, és ezért nyelvezete archaikusnak hat. Előfordul pontatlanság akkor is, amikor semmilyen nyelvtani nehézség sem magyarázná a félrefordítást, ilyenkor vagy pongyolaságról, esetleg a vallási kontextusban való járatlanságról, vagy tudatos megfontolásról van szó. Sokszor az írás is olvashatatlanná válik, kuszábbak a sorok, vagy egyáltalán nem láthatóak a nyilvánvaló törlések miatt.

Az író általában ragaszkodik a szöveghűséghez, de a latin nyelvben való iskolázatlansága lépten-nyomon előtűnik, főként a sajátos latin mondatrövidítő szerkezetekben (ablativus absolutus, nominativus cum infinitivo, accusativus cum infinitivo, gerundivum szerkezet, körülírás). A coniunctivus (kötőmód) helytelen megértése is hozzájárul néhol a szöveg nehézkességéhez. A passzív jelleg erősen rányomja bélyegét a stílusra, de ez a stílustörés elviselhető, igazán problematikus akkor válik a fordító számára, amikor a latin jelöli az agens-t. Ilyenkor szerzőnk hajlamos megfélekedni erről a jelenségről, és egyszerűen nem fordítja azt le.

³ Jelzete: Kolozsvár, Akadémiai Könyvtár MsR 1398. Negyedréti papírkötésű kódex. Provenienenciájáról nem tudunk semmit a „Kolozsvári Ref. Koll. Könyvtára 1871” pecséten kívül.

A szavak használatában is vannak magyartalanságok; általában a latin szó elsődleges jelentésével próbálkozik a fordító. Ebből eredően a megfogalmazás kuszasága és pontatlansága néhol nem pusztán nyelvtani nehézségekre vezethető vissza.

Kihagyások többször előfordulnak, néha csak egy-egy szó, de gyakran sorok is, vagy egy egész rész, mint például egy viszonylag rövid terjedelmű, a negyedik. Csak a vége található meg, a lefordított pár sor azonban hozzácsatolódik az előző rész végéhez. Abban, hogy éppen jelölve van-e a kihagyás (pl. „desunt hinc duo versiculi”), következetlenséget tapasztalhatunk. A jelölés ráadásul általában a másik kéz bejegyzése. Ez a személy, mint arra már utaltunk az írásképet illetően, lényegesen iskolázottabbnak tűnik. Ez igaz a latin nyelvben való jártasságára is. Általában a lapszélien javít, magyarosabb fordulatokkal egészítve ki a meg-megbicsakló szöveget, de előfordul, hogy a főszövegbe is belejavít. Eljárása azonban nem mindig helyes, és következtlen is; sok hiba fölött elsiklik.

A fordítás néhány sajátossága és hibája⁴

IX. rész

A latinban a következő szerepel: *Valde magnum est in obedientia stare, sub Praelato vivere, et sui iuris non esse.* (Valóban nagy dolog engedelmeskedni, az előljárónak alávetve élni, és a saját joggal nem élni.) A kézirat így fordítja: Ugyan erőssen nagy dolog vakmerőnek lenni és {magasra} felfuvalkodot alatt elni és maga szabadságában nem lenni. Félreértelmezés történt a szó szerinti fordításhoz való ragaszkodásból fakadóan: *prae + latus = 'széles, magas'*. A törölt részben mutatkozik meg ez a legszembeütőbben.

A fenti latin szócsaládjának egy másik tagja a latinban: *Multa tutius est stare in subiectione, quam in praelatura.* (Sokkal biztonságosabb alávetettségben élni, mint előljáróságban. ti. előljárónak lenni.) A kézirat: Sokkal job más alatt elni, *mint maga elsőségében* felfuvalkodva lenni. A másik kéz értelmezése csak a magyar szöveghez képest történik, nem fedi az eredeti értelmét.

Az alábbiakban a fordító elhagyja a latinból a zavaró részt, a mondat így is megállja a helyét.

Non invenies requiem, nisi in humili subiectione sub Praelati regimine. (Nem találsz nyugalmat, egyedül csak az előljáró irányítása alatti alázatos alávetettségben.) A kézirat pedig így: Nem találsz nyugodalmat hanem ha az alázatos maga alávetésében.

XVII. rész

A 'szerzetesi' szó elhagyása: *De monastica vita = A [...] életről.* Ismét lakúna: *Non est parvum in monasteriis, vel in congregatione habitare.* (Nem kis dolog

⁴ A tárgyalt jelenségeket kiemeléssel hozzuk. Ezen kívül még előfordulhat az adott mondatban hiba, de ezeket most mellőzzük. A latin szöveg után minden esetben megadunk egy magyar nyelvű értelmezést.

szerzetesrendekben vagy kongregációban élni.) A magyar szövegben: Nagy dolog az [...] vagy egybegyűlésekben élni. A 'monasteriis' elmarad, míg a 'congregatio' 'egybegyűlés' jelentésével nem tűnik zavarónak leírója számára.

A jellegzetes, szerzetesi külsőre utaló jegyek (habitus, megnyírás) általánosabb értelemben való használata. A latin: **Habitus et tonsura modicum faciunt.** (A habitus és a megnyírás keveset számítanak.) A kéziratban: A te öltözőtöd és hajad viselése keveset használ.

XXIII. rész

A 'conversiót' (megtérés, speciálisabb jelentése: a rendbe való belépés) barátkozásnak fordítja. Így a latin: Multi annos computant **conversionis**, sed saepe parvus est fructus emendationis. (Belépésük éveit sokan számontartják, de a megjavulásuknak gyakran kevés a gyümölcse.) Sok esztendőket szántál az **baratkozásra**, de sokszor kicsiny az kiadásnak gyümölcse.

XVIII. rész

A szerzetesi 'regula' egyszerűbb kifejezésre való kicserélése figyelhető meg az alábbiakban. Az eredetiben: Quanta reverentia et obedientia, **sub regula** magistri, in omnibus effloruit! És a fordító ezt írja: Melj nagy megalazodás és engedelmesség az Mesternek **keze alatt**. Érdekes következetlenség, hogy a kézirat szerzője él a szerzetességre utaló szókinccsel, de akkor, amikor az eredetiben nincs meg az. Így a latin: Iam magnus putatur, si quis **transgressor** non fuerit: si quis, quod accepit, cum patientia tolerare potuerit. (Már nagynak számít az, ha valaki nem lett törvénszegő, és amit elnyert, azt türelemmel tudta elviselni.) A kéziratban ez áll: Már nagynak gondoltatik ha valaki nem léssen **előljáró** aki el vette s boldogalhatat volna véle.

XIX. rész

A következő részlet kihagyása valószínűleg értelmi megfontolásból történt: **Omni die renovare debemus propositum nostrum, et ad fervorem nos excitare, quasi hodie primum ad conversionem venissemus, atque dicere: Adiuva me, Domine Deus (...)**

(Minden nap újra meg kell újítanunk szándékunkat, és buzgóságra ösztönöznünk magunkat, mintha ma léptünk volna be a rendbe, és mondani: Segíts meg engem, Úristen) Itt folytatja a magyar szöveg: Segíts meg engem én Uram és én Istenem (...)

III. rész

A misztikus nyelvezetben való tájékozatlanság okozhatja valószínűleg a pontatlanságot a következő latin mondat fordításában: Felix, quem veritas per se docet, **non per figuras et voces transeuntes**, sed sicuti se habet. (Boldog, akit pusztán maga az igazság tanít, nem képek és elhangzó szavak által, hanem amint önmagában van.) A fordítás: Boldog akit az igazság magától tanít **nem abrázat által és általmelő szók által** hanem amint magában vagon.

A skolasztikus teológiában folytatott vitákban sokszor előforduló „universaliákról” lehet szó: a dolgok általános fogalmairól. Az eredeti: *Et quid curae nobis de generibus et speciebus?* (És mi dolgunk nekünk a dolgok neveivel és fajaival?) A kéziratban így: *Es mi gondod nekünk közönséges nemökre személjes dolgokra {formajunkra}.*

XIV. rész

Egy misztikus szempontjából rendkívül kényes megfogalmazás, ezért, bár értelmes a magyar átültetés, teljesen más jelentést kap a latinhoz képest a magyar mondat (Az Isten cselekvővé válik, ahelyett, hogy cselekvésünk célja maradna.) A latin mondat a következő: *Si Deus semper esset pura intentio nostri desiderii, non tam facilliter turbaremur pro resistentia sensus nostri.* (Ha mindig az Isten lenne vágyódásunk tiszta célja, nem olyan könnyen zavarodnánk meg az érzelmünk ellenállása miatt.) Magyarul pedig így adja vissza a fordító: *Ha az Isten mindenkor az ő tiszta igyekezetével igyekeznék a mi kívánságunknak eleget tennie mind azon által nem könnyen foglaltatnánk el a mi érzelmünknek ellene állása ellen.* A magyarosnak ható fordítást a szövegkörnyezet teszi kérdésessé: a hátravetett főmondatallal való logikai kapcsolat és az újabb állítás.

V. rész

Nyelvtani nehézség: a latin kettős tagadás, ami erős állítás; a fordító láthatólag nem ismeri (*nec, dis-; sine causa, non proferuntur*). Az eredeti: *Interroga libenter, et audi tacens verba Sanctorum; nec displiceant tibi parabola seniorum: sine causa enim non proferuntur.* (Kérdezzed szívesen, és hallgasd hallgatván a szentek szavait, találjanak tetszésre nálad a vének példabeszédei, ugyanis okkal szólnak.) A kéziratban így: *Kergy jó szível es halgass halgatván az szenteknek szovakat, ne is szerettenessenek tölled az Véneknek példabeszédei oka nélkül semmit sem használnak.*

II. rész

A latin a körülírásra használja a *coniugatio periphrasticá*t. Aktív változata a szándékot hangsúlyozza, míg a passzív a kellést, szükségességet. A kézirat írója aktív helyett passzívban fordít, viszont a másik kéz ezt – nem kifogástalan pontossággal – kijavítja. A latinban: *Quid me iuaret coram Deo, qui me iudicaturus est ex facto?* Magyar fordítás: *Mit használ énnékem az Isten előtt, aki engem cselekedetimből fog meg ítélni minjart ítélandó.*

VII. rész

A fordító nem ismeri fel az *accusativus cum infinitív*ót, sem a passzív *infinitív*ust. *Non te pudeat aliis servire, amore Iesu Christi; et pauperem in hoc seculo videri.* (Ne szégyellj másoknak szolgálni, Jézus Krisztus szeretetéért; és azt se, hogy ebben az életben szegénynek látnak.) *Ne szégyeljed másoknak szolgálni az Kristusnak szeretetiért és a szegént ebben az életben latni.*

XIII. rész

A megengedői mellékmondatban kötelezően használt coniunctivus felszólító módnak való érzékelése a hiba az alábbi mondatban: Sunt tamen tentationes homini saepe valde utiles, licet molestae sint et graves. (Valójában az ember ellen irányuló kísértések gyakran hasznosak, **noha terhesek és súlyosak.**) A kéziratban: Vannak ugyan az Embereknek kísértetek sokszor könnyebbek **noha terhesek legyenek.**

Mutatvány a fordításból⁵

A kézirat fejezetei⁶

I. De imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi	
II. De humili sentire sui ipsius	Az Ember nyavalyáságának meg gondolásáról <i>Az Ember maga megalázásának gondolásáról</i>
III. De doctrina veritatis	Az Igasságnak tudományáról
IV. De prudentia in agendis	
V. De lectione sanctorum scripturarum	A Szent Leckékről es Irasokról
VI. De inordinatis affectionibus	Az Rendeletlen indulatokról
VII. De vana spe et elatione fugienda	Az reménysegnek hijába valóságáról es az fel fuvalkodásnak elkerüléséről
VIII. De cavenda nimia familiaritate	Az felettéb {barátság} társalkodásnak elkerüléséről
IX. De oboedientia et subiectione	Az engedelmességről es ez alaja vettetésről
X. De cavenda superfluitate verborum	Az szoknak szükségtelenségről
XI. De pace acquirenda et zelo proficiendi	Az békességnek kereséséről es az elömenetelnek buzgóságáról
XII. De utilitate adversitatis	Az ellenkezésnek könnyűségéről
XIII. De temtationibus resistendis	Az kísérteteknek el szenvedéséről
XIV. De temerario iudicio vitando	Az vakmerő Itéletnek elkerüléséről
XV. De operibus ex caritate factis	

⁵ Az átírás betűhív. Jelölések: Eredeti írás, amire ráírtak, a zárójel után következik közvetlenül, ami felette van (>); Áthúzott írás { }; Rövidítés feloldása []; A szövegben + jellel jelölt bejegyzés, javítás *Kurzív írás*; Aláhúzott rész, amely után rendszerint következik a helyesbített _____.

⁶ Az *Imitatio* latin szövegéhez a következő kiadást használtam: Th. A KEMPIS Canonici Regularis ordin. S. August., *De Imitatione Christi Libri quatuor*, Lugduni, Ex Officina Elzeviriana, 1658. A kézirat fordítás jellegzetességeinek szemléltetése érdekében párhuzamosan adom Pázmány fordítását is. PÁZMÁNY Péter (ford.), *Kempis Tamás: Krisztus követéséről = PÁZMÁNY Péter Összes munkái*. Magyar sorozat, I. kötet, Bp., 1894, 211–212.

XVI. De sufferentie defectorum aliorum	{A mások hibájoknak elviselesekeről}
XVII. De monastica vita	Az [] Eletről
XVIII. De exemplis sanctorum patrum	Az szent atyaknak példájokrol
XIX. De exercitiis boni religiosi	Az jo vallásuaknak tanulásáról
XX. De amore solitudinis et silentii	Az halgatásnak szeretetiről
XXI. De compunctione cordis	Az szívnek megtörődéséről
XXII. De consideratione humanae miserae	Az megalázodásnak szegénységnek avagy alázatos szegénységnek meggondolásarol
XXIII. De meditatione mortis	Az Halálnak gondolkodásarol
XXIV. De iudicio et poenis peccatorum	Az ítéletről és az bünöseknek meg ítélésekről

<p>Thomae a Kempis, Canonici Regularis, Ordinis S. Augustini, de Imitatione Christi, Liber Primus. <i>Admonitiones, ad spiritualem vitam utiles.</i> Caput I. <i>De imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi.</i></p>	<p>A kézirat Akadémiai Könyvtár, Kolozsvár, Ms R 1398</p>	<p>Pázmány Péter, Kempis Tamás Krisztus követéséről Első Könyv I. Rész <i>Az Ur Christus követéséről és e világ hiúságának megutálásáról.</i></p>
<p>1. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: dicit Dominus. Haec sunt verba Christi, quibus admonemur, quatenus vitam eius et mores imitemur, si velimus veraciter illuminari, et ab omni caecitate cordis liberari. Summum igitur studium nostrum sit, in vita Jesu Christi meditari.</p>	<p>Aki engemet követ nem jár az 'a setétségbe aszt mongya az Ur: ezek 'a Cristus beszedi, ameljekről intettünk, 'a mely szerint az ő életét és erköltsait kövessük, ha akarunk igazán meg világositatni, és 'a mi szivünknek minden vakságától meg szabaditatni. Fő igyekezetünk legyen azért a Jesus Cristusnak eteliről gondolkodni.</p>	<p>Az ki engem követ, setétségben nem jár, ugy-mond az Ur. Ezek Christus szavai, mellyekkel int, hogy az ő szent életét és erkölcsét kövessük, ha akarunk valóban megvilágositatni, és minden lelki vakságtul megszabadulni. Azért leg-nagyobb és szorgalmatosb igyekezetünk a Christus Jézus életének elmélkedésében legyen.</p>
<p>2. Doctrina Christi, omnes doctrinas Sanctorum praecellit: et qui spiritum haberet, absconditum ibi manna in-veniret. Sed contingit, quod multi ex frequenti auditu Evangelii, parvum desiderium sentiunt: quia spiritum Christi non habent. Qui autem vult plene et sapide Christi verba intelligere: oportet ut totam vitam suam illi studeat conformare.</p>	<p>2. A Cristusnak tudománya minden szenteknek tudományt meg előzi: és akinek vagyon lelke elrejtetett manna tanal ottan. De történik hogy sokan 'a gyakor hallásából a Szent írásnak, {egy} keves kivanságot erzenek {erzik} mert nints benne a Cristusnak lelke. Aki pedig jo szün és teljesen a Cristusnak szavát meg erteni akarja, szükség hogy az ő egész életét hozzája igyekezze szabni.</p>	<p>A Christus tanítása minden szentek tanítását fellyül-műllyá, és a kiben sz. Léleknek ajándéka volna, ebben elrejtett Mannát találja. De sokszor történik, hogy némelleyek az evangéliumnak gyakor hallásából kevés ajtatosságot és lelki gerjedezum éreznek; mert nincs a Christus lelke benne. A ki pedig tellyesen és edes-deden akarja érteni a Christus igéjét, szükség, hogy egész életének folyását igyekezzék a' hoz szabni és alkalmaztatni.</p>

<p>3. Quid prodest tibi alta de Trinitate disputare; si careas humilitate, unde displiceas Trinitati? Vere, alta verba non faciunt sanctum et iustum, sed virtuosa vita efficit Deo carum. Opto magis sentire compunctionem, quam scire eius definitionem. Si scires totam Bibliam exterius, et omnium Philosophorum dicta: quid totum prodesset, sine caritate Dei et gratia? Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, propter amare Deum, et illi soli servire.</p> <p>Ita est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna caelestia.</p>	<p>3. Mít használ néked a Szent Háromságról disputálni? <i>ha nints alázatos</i> ha meg nem alázad magad, 'a honnan ne tessél a Szent Háromságnak. Bizony az hathatos szavak nem tsinálnak Szentet a vagy igazat, de az jó tselekedetű életek tsinálnak azt Isten előtt kedvest. Kivanom inkább meg erzeni 'a sértődést mind sem megtudni annak az ő meghatározását. Hatudnád az egész Bibliát is kivül <i>külsőképp</i> és minden Philosophusoknak mondásit mit h[asz]nál az Istennek szeretete és kegyelme nélkül. Haszontalonságnak haszontalonsága, es mindenek haszontalonságok az Istennek szeretetén és szolgálattján kívül. Ez a fő Böltesség e világnak megutálása által {igyek} igyekezni 'a menynek[nek] országába.</p>	<p>Mi haszon a Sz. Háromságrul mély elmélkedéssel vetekedned, ha alázatosság nélkül lejendesz, kiért a Sz. Háromságnak kelleetlen lészesz? A mély elmélkedések bizony szenté és igazzá nem tésznek; hanem a tekélltes élet tészten Isten-előt kedvessé. Inkáb kívánom magamban a töredelmességet érzeni, hogy-sem ennek mi-voltát által-érteni. Ha az egész bibliát böttü-szerént tudnád, és minden bölcsek mondásit elmédben kapcsolnád is: mit használna az Isten szereteti és malasztya-nélkül? Hívságok hívsági, és csak azon hívságok mindenek, az Isten szereteti és egyedül nékie-való szolgálát-kivül. Ez a derék bölcsesegnak sommája: hogy e sovány és csalárd világot megutálván, a mennyei boldogságra áhitozzunk és siessünk.</p>
<p>4. Vanitas igitur est, divitias perituras quaerere: et in illis sperare. Vanitas quoque est, honores ambire, et in altum statum se extollere. Vanitas est, carnis desideria sequi: et illud desiderare, unde postmodum graviter oportet puniri. Vanitas est, longam vitam optare, et de bona vita parum curare. Vanitas est praesentem vitam solum attendere, et quae futura sunt, non praevidere. Vanitas est, diligere, quod cum omni celeritate transit: et illic non festinare, ubi sempiternum gaudium manet.</p>	<p>{4} 4. Haszontalonság az elveszendő jokat keresni, es azokban reményleni. Haszontalonság emberséget keresni, és nagy mltóságban magát helyeztetni. Haszontalonság 'a testnek <u>kivanságát</u> követni es azt kívánni. <i>Hijjabanvalóság</i> Haszontalonság hosszú életet kívánni, és 'a jó eletről keveset avagy semmit sem gondolkozni. <u>Haszontalonság</u> 'a jelen valo eletről halgatni és a jövődöbeliekről nem gondolkozni. Haszontalonság kívánni ameljek szaporan <i>elmulnak</i> <u>alta mennek</u> es oda nem sietni ahol az örökke valo öröm vagon.</p>	<p>Csak merő hívság azért a veszendő gazdagság keresés, és abban-való reménség helyhcztetés. Hívság a tisztetek vadászni, és magas pólczokra felemelkedni. Hívság a testnek kívanságit követni és olyakra vágyódni, melyekért végre kemény kinokkal kel lakolni. Hívság hoszu életet remélneni, és a szent életre kevés gondot viselni. Hívság csak a jelen-való életre figyelmezeni, és a következőre nem tekinteni. Hívság csak azt szeretni, a mi hertelenséggel elmúlik, és oda nem sietni, a hol örökké-való öröm találatik.</p>
<p>5. Memento illius frequenter proverbii: quia non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Stude ergo cor tuum ab amore visibilium abstrahere, et ad invisibilia te transferre. Nam sequentes suam sensu-alitatem, maculant conscientiam, et perdunt Dei gratiam.</p>	<p>5. Emlékezzél meg arról a közönséges mondásrol mert nem elégszik meg 'a szem 'a látással 'a fül sem telik bé 'a hallással. Vond el a te sz(em) üvedet 'a láthatóknak {tól} <i>szeretetitől</i> es vidd által a láthatatlanokhoz, akik követi erzekénségeket megmotskoljak Lelkiismereteket, és elvesztik az Istennek kegyelmet</p>	<p>Megemlékezzél gyakorta ama közmondásrul: hogy meg nem elégszik a szem látással, a fül sem töltetik-bé hallással. Azon igyekezzél tehát, hogy szüvedet a láthatandó állatok szerelmétül elfogjad, és a láthatatlanokra fordicsad. Mert a kik érzékénségeknak legeltetése-után járnak, megfertéztetik lelki ismérteket, és Isten kedvéből kiesnek.</p>

EIN UNBEKANNTES FRAGMENT DER ÜBERSETZUNG
VON *IMITATIO CHRISTI*

Im Aufsatz wird eine bislang unbekannte ungarische Übersetzung der *Imitatio Christi* ausgelegt. Das Manuskript stammt aus dem Bestand des Reformiertenkollegs und wird jetzt in der Klausenburger Bibliothek der Rumänischen Akademie der Wissenschaften aufbewahrt (MsR 1398). Weder Übersetzer noch Korrektor noch Kopist des etwa um die Mitte des 18. Jahrhunderts entstandenen Manuskripts sind bekannt. Im Aufsatz wird daher die Aufmerksamkeit auf die Qualität sowie auf den Vergleich des lateinischen mit dem ungarischen Text fokussiert. Aus der Untersuchung geht hervor, dass der Übersetzer des Lateinischen nicht voll mächtig war, während der Korrektor an zahlreichen Stellen adäquate und richtige Korrekturvorschläge machte. Auch ist es offensichtlich, dass der – vermutlich weltliche – Übersetzer es mit der Terminologie des monastischen Lebens schwer hatte und gewillt war, den Text den Erwartungen des weltlichen Lesers anzupassen.